

Organizatzja vash o Sekuriteto thaj Kethanes Buthjaripe andi Evropa
O Ofiso vash Demokratzjako Instituto thaj Manushenge Chachimata

ODIHR Roma thaj Sinturja Problematika

“Ame ka zoraras amari buthj ka te das garantzja ke e Roma thaj Sinturja si len o kapachiteto te khelen jekh intrego thaj barabar rola ande amare sochjeteta, thaj te phagas i diskriminatzja karing lende.”

(Istanbul, 1999)

Kon si o ODIHR Kethano Punkto vash e Roma thaj Sinturja Problematika?

I Organizatzja vash o Sekuriteto thaj Kethanes Buthjaripe andi Evropa (OSCE), inke kotar 1990, sas i angluni mashkargovernurja organizatzja savi leas te prindzarel “e problemurja le Romenge” ando konteksto kana barjolas o rasismo thaj o ethnikano bilacho hathjaripe, xenofobja thaj diskriminatzja (Kopenhaga Dokumento, 1990).

O Kethano Kontakto vash e Roma thaj e Sinturja sas kerdo ando 1994 trujal o OSCE Ofiso vash Demokratzjake Institutzje thaj Manushenge Chachimata (ODIHR) andi Varshava. Sas o angluno kadea fealo ofiso uprardo ka te kerel prindzarde e Romenge thaj Sinturenge manushenge chachimata thaj lengi integratzja ando sochjeteto.

Sostar si o ODIHR pe rig e Romengi thaj Sinturengi Problematika?

O ODIHR Kehtano Kontakto vash e Roma thaj Sinturja Problematika si les o godorvalipe te del vast karing e partichipanturja Thema te chaches implementisarel e OSCE angazmenturja vash e Roma thaj Sinturja bishardindoj maj dur leskoro dzeanglipe, dindoj asistentza, barearindoj i griza e manushengi thaj kerindoj evalutazja vash o progreso ando lashearipen vash i situatzja e Romengi thaj Sinturengi trujal e OSCE phuvjarimata.

O Akzjako Plano vash o Lashearipe vash i Situatzja e Romengi thaj Sinturengi trujal OSCE Thanipe, savo sas adoptirime ando 2003 ando Maastricht, del karing o Kethano Kontakto jekh komprehenzivo paketo angazmenturja thaj aktzje ka te marel o rasismo thaj diskriminatzja, te kerel barabaripe thaj shajmata ando siklearipe, buthjaripe, kheripe thaj sastimaske servisurja, ka te inzarel ando sochjeteto i partichipatzja thaj te kerel protektzja vash e fundamentalne chachimata kana si kriza thaj palakrizake situatzje. E Partichipanturja Thema barearde i buthj ando Helsinki ando 2008 kana line pengo angazmento “te keren barabaripe ando siklearipe thaj te zorarel o siklearipe e tzikne chavorengo Roma thaj Sinti”, andi Atena ando 2009 sigearindoj e thema

participanturja te “vazden o pushipe vash kodo so barile e zorasa manifestatzje thaj i intolerantzja kontra e Roma thaj Sinturja”, thaj inkejkhvar ando Kjev ando in 2013, othe kana e Roma thaj Sinturja dzjuvlea, therne thaj chavore sas zorales dino duma upral lende ande vathjarimata.

Sar kerel o ODIHR buhj vash e Romengi thaj Sinturengi Problematika?

- Kerel buhthj sar jekh paruvdimasko-kher thaj katalizatoro vash e Roma thaj Sinturja buhthjarimata, initzjativja thaj polisje;
- Del asistentza karing e participanturja Thema thaj aver interesujme partje ando procheso ka te buhlearn e aktzjenge polisje te lashearen i situatzja e Romengi thaj Sinturja ando OSCE thanipe;
- Ginavel thaj kerel evaluatzja vash so kerdeape pe implementatzja vash e OSCE angazmenturja upral e Roma thaj Sinturja trujal pengere manushipe dimenzje kidimata thaj monitorizatzjake raporturja;
- Del vast te barearelpe o kapachiteto thaj i zor ande Romenge thaj Sinturengi komuniteta, kathe andre e Roma thaj Sinturja dzjuvlea thaj terne manusha;
- Vazdel pushipe vash i vjolentza thaj diskriminatzja mamuj e Roma thaj Sinturja, kathe andre e thanimata andi kriza thaj konflikthualne pala-kriza thanimata;
- Te kerel phirimata pe kodola thanimata thaj te dikhel save si e provokatzje vash

e manushenge chachimata karing e Roma thaj Sinturja ande sea e OSCE phuvjarimata;

- Te del zutipe karing pathiv thaj o hathjaripe mashkar i politzja thaj Roma thaj Sinturja komuniteta, kathe andre trujal i publikatzja Politzja thaj e Roma thaj Sinturja: Lashi Praktika ka te Barearelpe Pathiv thaj Hathjaripe ;
- Del zor karing barabaripe vash o siklearipe e chavorengo, Roma thaj Sinturja;
- Vazdel i griza thaj del zor karing o siklearipe vash i komemoratzja vash e Romengo thaj Sinturengo genochido ando Il-to Maripe Lumjako; thaj
- Buthjarel te barearel o impakto e aktzjengo vash o lasharipe e dzivdipnasko le Romengo thaj Sinturja kerindoj paruvdipe mashkar i expertiza thaj kethani buhthj kotar e OSCE Institutzja thaj po than aktzje, Roma thaj Sinturja chivilo sochjeteto, thaj mashkarthemutne institutze, vi o Konsilo la Evropako, i Evropaki Unja thaj e vazne Kethane Natzje (UN) strukturja.

Komuniteta Romenge thaj Sinturengi arakhen pen ande sea OSCE phuvjarimata, numa buteder ando Mashkarutni thaj Sud—Esto Evropako. Von sas zorasa dukhavde trujal lengiri historja thaj sas viktimurja ando genocido kotar o Duito Lumjako Maripe. Butivar si ananvisarde kolektivo e anavesa “Roma”, e Roma thaj e Sinturja, thaj aver grupja silen kethanes kultura, shibjake thaj ethikane dorja, thaj si o mqj baro ethikano minoriteto andi Evropa. Soske de shela bersha e roma si peravde kotar o sochjetetosko nasulipe, intolerantza thaj sako dive diskriminatzja savi kerelpe upral lende, e Roma si len pharipe te len pathiv ande sea raa e dzivdimaske thaj naj zorales ashunde andi politika themengi.

accessing rights and services in most areas of life and are poorly represented in public and political life in their societies.

ODIHR Roma thaj Sinti Status Raporto

Sar kotor ande lesko mandato, ODIHR del avri jekh status raporto vash *Implementatzja kotar o Aktzjako Plano vash o Lashearipe e Situatzjako le Romengi thaj Sinturengi trujal o OSCE Thanipe*. Kadala status raporturja keren analiza vash e aktzje e Partichipatonge Thema' ande sea kodola aktzje vash i integratzja Romengi thaj Sinturengi kadea sar beshel phendo ando 2003 Maastricht dokumento. Ande raporturja kerel pe analiza vash o progreso, sikaven pen e provokatzje thaj arakhen pen e prjoriteta riga pe maj dur aktzje. E arakhimata si jekh resursa karing e thema te len ande lengi buthj ka te arenen pe objektivja save si ando Aktzjako Plano.

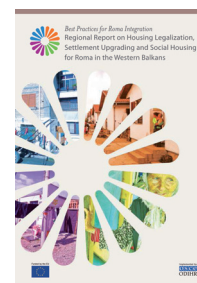
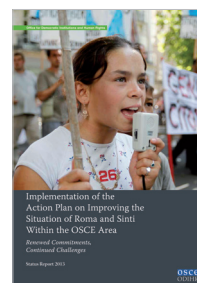
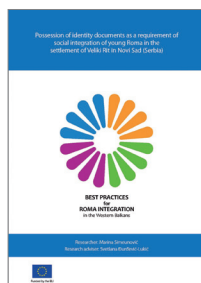
Evaluatzja pala e Phirimata kerde pe Thana

O Kethano Kontakto si les o mandato te avel pro-aktivo vash i Romengi thaj Sinturengi problematika, thaj kodo dikhelpe zoraleder buteder kana dzeal te phirel pe thana ande verver thema. Vi kana e thaneske phirimata si kerde pala jekh situatzja savi dukhal ande partichipanturja Thema, e riga pala savende vathjarelpe si stratedzikanes alosarde ka te pushen vash e evolutzje save line than ande OSCE phuviarimata. E rekomandatzje, kathar mai dur, dzean pe sea OSCE partichipanturja Thema. E purane buthjake phirimata andralisarde:

- ODIHR phirdeas andi Slovakja te kerel analiza vash e programurja save sas kerde ka te lashearel i relatzja mashkar i politzja thaj

e Roma thaj te zoraren e palpalepushimata vash e spechifichne manushenge provokatzje ande kado them;

- Sar kotor kotar leski monitorizatzjaki buthj kotar o Martje dzj ko Augusto 2014, ODIHR kerdeas jekh pandze-divengi vizita ki Ukrajna te kerel evaluatzja vash i situatzja e Romengi thaj o impakto kotar i kriza, upral lende, ando them. E ODIHR'oske vazne konkluzje liparen o mangipe ke trebal garantzja ke sea e Roma si len chivilo registratzja dokumenturja thaj ke lengiri kovli dukhavdi situatzja ando nashavdipe mangel jekh partikularno dikhipe;
- Te zutil thaj te del barabaripe karing jekh kalitativo siklearipe vash e Roma thaj Sinti chavore, ODIHR kerdeas vizita andi Czehja Republika. O raporto kerdeas rekomandatzje ke trebal te kerelpe maj but vash i reforma ando shkolako sistemo thaj te kerel prjoriteto o inkluzivo siklearipe, thaj vi te shudel rigate sea e diskriminativno barjera save na muken e Romane chavore te len than ando kalitativo siklearipe.
- Pala e atakujmata save sas kontra e Roma, ande save sas mudarde shov manusha andi Hungarja, o ODIHR kerdeas vizita ando them te ginavel e manushengi chachimata situatzja e Romengi thaj o konteksto savo andeas zor, maripe thaj mudarimos. E ODIHR'osko raporto pala i vizita deas дума vash kodo so mangelpe reaktzje kotar e autoriteta te phanden i vjolentza, thaj vi te keren kursurja e manshentza save keren buthj andi politzja thaj prokurorja te phagen kado rasismo infraktzjonaliteto;

- O ODIHR kerdeas phiripe sar reaktzja vash e politika kerdi kotar i Italja kontra e Roma migranturja. So avileas avri kotar e ODIHR-osko ginavipen raporto si e rekomandatze vash e modaliteta te zutil kotar federalo, regionalo thaj thanutne autoriteta ka te kerel chachi protektzja vash e manushenge chachimata vash e Roma thaj Sinti thaj te keren lengiri integratzja; thaj
- O ODIHR kerdeas vizita andi Rumunja te pushel vash o disproportzjonalno thaj avreal o chachipe vash sar i politzja kerdeas zor kontra e Roma thaj Sinti thaj jodo ke i politzja na kerel sigo thaj chachi interventzja te proteguil e Romen thaj Sinturen kontra i kolektivo vjolentza vazdi kotar o majoriteto populatzja.

OSCE Manushengi Dimenzja kidimata

O OSCE Manushengo Dimensje kidimata khelde jekh vazno rola te vazden i griza mashkar e partichipanturja Thema upral i Romengi thaj Sinturengi problematika ando OSCE phuvjaripen. Kadala kidimata den regularno forumurja vash o djalogo mashkar e guvernurja thaj o chivilo sochjeteto, thaj vi lashe shajmata vash e Romenge thaj Sinturenge organizatzje thaj aktivisturja te maladen pen thaj te keren evaluatzja vash e themeske programurja thaj aktzje.

Buteder informatzje:

Vash aver informatzje upral o ODIHR buthjarimata vash e Roma thaj Sinturja, vaj te kamen te dikhen leskiri intrego serja publikatzjengi thaj raporturja rugis tumen te dzean ko: www.osce.org/odihr/roma

vaj akharen ko ODIHR:

OSCE Ofiso vash Demokratzjake Institutzje
thaj Manushenge Chachimata
Publiko Buthjarimata Kethanipe
Ul. Miodowa 10, 00-251 Warsaw, Polska

Tel: + 48 22 520 0600
Fax: +48 22 520 0605
Email: roma@odihr.pl

